A középeurópai akarat.

A középeurópai országoknak aháboru után való szorosabb- főképpen gazdasági és külpolitikai természetű – kooperációja, amit nálunk többnyire Németországhoz való gazdasági közeledésnek szoktak röviden nevezni, egyre élénkebben foglalkoztatja a napisajtót és a publicisztikai irodalmat. Az az intenzív érdeklődés, amely e kérdés iránt a legszélesebb körökben mutatkozik, érthető és indokolt, ha meggondoljuk, hogy e probléma a létesítendő középeurópai szövetségbe bevonni szándékolt államoknak nemcsak a gazdasági és a külpolitikája, hanem belpolitikája, nemzetiségi és kultúrpolitikája stb. szempontjából is döntő jelentőséggel és igen nagy horderővel bír. Ha az elzárkózás és elkülönülés szelleme, amely Európa népei fölött úrrá lett és a most dúló világháborúban katasztrofális erővel tört ki, a háború után is állandósulna – és sajnos, ennek a lehetősége fennforog – Középeurópa, ha talán nem is szoros gazdasági és közjogi kapcsolatot, ami egyre valószínűtlenebbé válik, de bizonyára bizonyos határozott kulturális és szociálpolitikai irányzatot fog jelenteni. Amíg ennek a tartalmát nem ismerjük és amíg Közép-Európa nem realitás, hanem különböző koncepciókkal rendelkező államférfiak vitatkozásának tárgya, úgy dicsőítése, mint bírálata szempontjából óvatosaknak kell lennünk.

Annyi azonban már ma is bizonyos, hogy a középeurópai kérdés a közeljövő legfontosabb problémája és ilyen szempontból rendkívüli érdeklődésre tarthat számot a *Paasche* kiadásában megjelenő „ *Wirtschaftszeitung der Zentralmächte”* amelynek most kiadott első száma számos előkelő politikust és publicistát szólaltott meg e tárgyról, közöttük *Naumann* Frigyest is, aki koncepcióját a „Der mitteleuropäische Wille[14] cimü cikkében körvonalazza. Fejtegetéseiből kiemeljük a következőket:

A Középeurópa egyesülésére vonatkozó fejtegetéseknél számos részletkérdés igényel megfontolást, de lényegileg minden részletkérdés csak segédeszköz. Aki a kapcsolatot nem akarja, annak elég néhány gyakran jelentéktelen pont, hogy a középeurópai tervet hosszas gondolkodás nélkül elvesse. Aki azonban az egészet *akarja,* az megkeresi és meg is találja az utakat, amelyek a nehézkes mellékes kérdésekbe és egyezségre vezetnek.

– Mi a középeurópai akarat? Történelmi növekvési érzet, lelki jövőmozgalom, amely a közös háborúból jő létre és magas békecélra törekszik. Más, mint a nemzetiségi érzés, mert a nemzetiségi határokon túlmegy. De egészen más, mint az emberiség általános eszméje, mert az emberiségen belül egy új szövetségi testet akar létrehozni . . .

– Nem tehetjük fel, hogy minden küzdés és törekvés oly cél nélkül történik, amely annyi véráldozatra méltó. Kell, hogy ennek valami különös célja legyen. Ezzel az érzéssel küzdenek a fiaink a fronton. Erezni akarják, hogy miért kockáztatják az életüket. Vájjon ez a valami csupán a régebbi állapotokhoz való visszatérés vagy több ennél? Mi az idők szózata? Mindjobban látjuk a fejlődés szellemét, a sokoldalú, buzgó törekvést egy célra, amely több a puszta számításnál.

– Középeurópa újraalapításánál bizonyára sokat kell számolni is. Mindnyájunknak irón van a kezünkben és beszélünk behozatalról és kivitelről, piacról, kikötőforgalomról, vasúti szállításról, termelési lehetőségekről és nyereségről; de éppen miközben számolunk, tűnik fel előttünk világosan, mennyi kiszámíthatatlan és ismeretlen elem van mindezekben a hatalmas tervekben. A háború utáni állapotokat sűrű köd borítja. Senkisem ismeri a jövő piaci, közlekedési és pénzügyi viszonyait. A régi szokásokkal szakítottunk, új reményekkel és aggodalmakkal nézünk a jövőbe. Erezzük az erőnket, de azt is tudjuk, hogy minden erőre szükség lesz és ha katonáink haza fognak térni, más emberek lesznek, mint aminők azelőtt voltak és nagy célokra lesz szükségük. De tettvágyuk kemény próbára lesz téve, mert sokan nem fogják épségben találni az üzemüket, soknak kell új munkához fognia, valamennyinek új árakhoz és adókhoz kell szoknia, mindannyinak bátornak kell lennie, ha nem akar lesülyedni. A harc hallatlan erőfeszítései mögött új alkotókedvnek kell megszületnie. Ha ez nem fog megtörténni, a világ· napirendre tér fölöttünk. Azért dolgozunk most a háború alatt a középeurópai akaraton, hogy az meglegyen, amikor üt az órája.

– A középeurópai akarat nagystílű gazdasági érzelem. Nincs nagyobb dolog, mint egy nagy közös érzés. Mi lehet Középeurópából, ha mi mind akarjuk? Ami közös területünk jó és igen intenzív kultúrkorszakra vár . . . Ezen a nagy és szép területen kell nekünk a *gazdasági közösség.* Ez nem alkotható meg ináról holnapra. *Szükség van közbenső vámokra, határellenőrzésre, külön igazgatásra és más óvatossági rendszabályokra.* Óvatosan kell előre haladni, de azért tudni kell mindig, hogy hova törekszünk jutni, szem előtt kell tartani a végcélt: *Középeurópát.*

– A háború szövetségestársai kezet nyújtanak egymásnak a béke műveihez. De ezzel egyik sem vészit semmit. *Középeurópának nem. szabad germanizáló intézetnek lennie.* Az eddigi államok függetlensége megóvandó. Csak azt, amit az egyes állam magában nem tehet meg, kell közösen véghezvinni. Ezt az alapelvet az első naptól kezdve szentnek kell tartani . . .

Az itt ismertetett részletekből

is kitűnik, hogy Naumann bármily magas színvonalúak is a koncepciói, sokkal opportunistább, mint ahogy egyes kommentátorai szokták feltüntetni, akik könyvét nem olvasták el figyelmesen és Mitteleuropäer létére épp oly szívesen tesz lényeges engedményeket Középeurópa ellenségeinek, mint liberális és demokrata létére a liberalizmus és demokrácia ellenségeinek (így a vámkérdésben, ahol régi elveit teljesen feladta.). Igaz, hogy az engedményeket átmenetieknek tekinti, ámde – „rien n'est plus constant, que le provisoir ».

Dr. V. M.